

Література

1. «Время» от 17.02.2007 г., № 29 (15738). -С.2.
2. «Время» от 30.11.2007 г., № 218 (15927). -С.1.
3. М. Папів Світовий досвід застосування соціальних стандартів. Економіка України № 1. -2004. -С.5.
4. «Голос України» від 10.04.2003 р.; Statistical Abstract of the United States. W., 2004-2005. -р.843.
5. Ю. Макогон, І. Майорова, Т. Медведкін ГМК України на зовнішніх ринках: стан і перспективи. Економіка України № 4. -2005. -С.72-80.
6. М. Якубовський, В. Новинський, Ю. Кіндзерський Концептуальні основи стратегії розвитку промисловості України на період до 2017 року. Економіка України № 11. -2007. -С.4-20.
7. О. Веклч Екологічний чинник формування конкурентоспроможності національної економіки. Економіка України № 12. -2005. -С.68.
8. М. Павлишнюк Еквівалентний обмін – основа ринкової економіки. Економіка України № 10. -2007. -С.92.
9. М. Петрина Базові умови створення інноваційної моделі розвитку економіки України. Економіка України № 8. -2006. -С.39.
10. П. Єшенко Економічні теоретичні концепції та їх предмет. Економіка України № 5. -2004. -С.60.
11. М. Чететов Інноваційна складова ринкової трансформації. Економіка України № 11. -2004. -с.4-14.
12. Діяльність підприємств – суб'єктів підприємницької діяльності у 2003 році. Статистичний збірник. Держкомстат України. -К., 2004. 326 с.,
13. Ю. Кіндзерський, Г. Паламарчук Проблеми національної конкурентоспроможності та пріоритети конкурентної політики в Україні. Економіка України № 8. -2006. -с.19-29.
14. Крючкова І.В. Конкурентоспроможність економіки України як фактор економічного зростання та євро інтеграції. Наукова записка. -К.: Інститут економіки та прогнозування НАНУ. -2005. -С.34,41.
15. І. Шовкун Галузевий сектор науки в контексті інноваційних процесів в економіці України // Економіка України № 10. -2006. -С.52.
16. Фролова Н.Л. Антитрестовская политика и нововведения (Опыт США). «США – Канада. Экономика – Политика – Культура» № 8. -2001. -С.32.
17. Удовик С.Л. Глобализация: семиотические подходы. -М.: «Рефл-бук», -К.: «Ваклер», 2002. -С.212.
18. Загоруйко Ю. Скромний успіх уникнення провалу, або СОТ після Гонконгу. «Дзеркало тижня» № 51 (579). -2005. -С.11.
19. Осика С.Г., П'ятницький В.Т. Світова організація торгівлі. -К.: «К.І.С.», 2004. -516 с.

КОВАЛЕВ Е.В. ЭКОНОМИЧЕСКАЯ БЕЗОПАСНОСТЬ УКРАИНЫ ПОСЛЕ ВСТУПЛЕНИЯ В СОТ

Проведен анализ современного социально-экономического состояния Украины. Выявлено существенное несоответствие направлений развития Украины мировым экономическим тенденциям. Сформулированы риски и угрозы вхождения национальной экономики в СОТ. Предложены мероприятия укрепления экономической безопасности страны.

***

KOVALEV E.V. ECONOMIC SAFETY of UKRAINE AFTER the INTRODUCTION In WOT

The analysis of a modern social and economic condition of Ukraine is carried out(spent). Essential discrepancy of directions of development of Ukraine to world(global) economic tendencies is revealed. Risks and threats of entry of national economy in СОТ are formulated. Actions of strengthening of economic safety of the country are offered.

КОНЦЕПТУАЛЬНО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДЕРЖАВНОСТІ, ПРАВА І БЕЗПЕКИ

УДК.338.351.863.1. (447)

В. Є. ДУХОВ, канд. екон. наук, доц.

Харківський національний університет внутрішніх справ

СТАН І МОРФОЛОГІЧНА СТРУКТУРА СИСТЕМИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Розглядається стан і формування системи економічної безпеки України в організаційному та інституційному аспектах

Надійшла до редколегії 04.03.2008

Дослідження сутності та організація економічної безпеки України в інституційному аспекті сьогодні торкаються, головним чином, проблем економічної безпеки держави та суб'єкта господарювання. Але, якщо в організації економічної безпеки суб'єкта господарювання на рівні фірми більш менш чітко визначено об'єкт захисту, то цього не можна сказати про об'єкт економічної безпеки

держави. Часто-густо об'єктом економічної безпеки держави підмінюють об'єкти економічної безпеки, країни, регіону, людини. Мабуть це пов'язано з тим, що Конституція України визначає економічну безпеку як функцію тільки держави [1, ст.17].

Практика здійснення економічної безпеки України сьогодні, якщо її розглядати в інституційному аспекті, така, що усі нормативно-

правові, судові, виконавчі та оперативно-розшукові важелі сконцентровані у руках держави; їх позбавлено усіх інших суб'єктів економічної безпеки країни.

Система економічної безпеки України подібна вантажівці, котра абияк рушиться завдяки роботі одної вісі. Тому і сьогодні економічна безпека України, як і десять років тому, не на багато змінилась до ліпшого і надалі перебуває у кепському стані.

У 1999 р. колишній Президент України Л. Кучма на засіданні Координаційного комітету по боротьбі з корупцією та організованою злочинністю визначив, що держава фактично втратила керованість економічними процесами у сферах енергетиці, приватизації, фінансів, приблизне половина реальної економіки перебуває у неофіційному секторі, криміналізовані і тінзовані усі сфери економіки [2]. Що змінилося на сьогодні? Половина реальної економіки продовжує перебувати у неофіційному секторі, головним чином у тіншовому і кримінальному сегментах; енергетика на користь проросійських олігархічних угруповань не диверсифікована і країну щорічно лихоманяють нафтогазові проблеми; безладдя у податкової системі спонукає підприємців до тінзації своєї діяльності; тіншовий і кримінальний капітал продовжує чинити шалений опір прозорості та ясності приватизації на кшталт повторної приватизації «Криворіжсталі»; у цілому рівень корумпованості економіки та суспільства продовжує зростати.

Довготривале перебування суспільства у такому стані говорить про два варіанта подальшого розвитку ситуації: а) втрату державою керованості економікою та суспільством; б) широке використання державних органів влади тіншовими і кримінальними економічними структурами суспільства.

Якщо врахувати те, що втрата державою керованості економікою відбулось більш десяти років тому, а стабільний розвиток неофіційного сектору складає половину обсягу реальної економіки, то ясна річ, що подібна ситуація забезпечується більш високим рівнем корумпованості державних органів управління не тільки економікою, але усього суспільства. Це означає, що державні органи влади еволюціонують у напрямку подальшої криміналізації системи організації суспільства. Тон завдає тому Верховна Рада, яка перетворилась з законотворчого органу у місце олігархічних «розбірок».

Таким чином, держава не виконує функцію, визначену ст.17 Конституції України, з забезпечення економічної безпеки суспільства. Щоб підвищити ефективність функціонування системи економічної безпеки суспільства треба вирішити організаційні проблеми: визначити роль і місце кожного суб'єкта економічної діяльності, рівномірне розподілити навантаження з безпеки на усі «вісі вантажівці» і включити та відрегулювати відповідні ремені та важелі – тобто нормативно-правову базу.

У зв'язку з цим, розглядаючи систему економічної безпеки країни, треба визначитись з її окремими елементами: суб'єктами, об'єктами, нормативно-правовою базою та організаційними структурами. Щодо економічної безпеки країни, то вона є основою складовою національної безпеки України. Суб'єктом економічної безпеки країни є народ, ціль - протистояти негативним чинникам досягнення макроекономічних цілей розвитку: *економічного зростання, зайнятості населення, стабільності грошово-кредитної системи і підвищення рівня та якості життя.*

Таблиця 1. - Організація системи економічної безпеки України

№№ п/п	Інститут	Суб'єкт економічної безпеки	Об'єкт економічної безпеки	Нормативно-правова база	Організаційні структури
1.	Країна	Український народ	Макроекономіка країни	Міжнародна, національна, локальна та родинні уклади	Визначені органи державної влади та приватні служби безпеки

2.	Держава	Органи державної влади	1. Економічна система країни. 2. Господарські об'єкти державної власності	Міжнародна та національна	Органи державної влади
3.	Регіон	Місцеві органи самоврядування	Господарські об'єкти комунальної власності	Національна	-
4	Господарська ланка	Юридичні та фізичні особи-підприємці	Господарські об'єкти приватної власності	Міжнародна, національна та локальна	Приватні служби безпеки, ринкові послуги.
5.	Людина	Фізична особа	Домогосподарство	Національне законодавство, родинний уклад	Власні зусилля, ринкові послуги

Рушійними важелями системи економічної безпеки країни є нормативно-правова база усіх рівнів – міжнародного, національного, та локального та державні і приватні організаційні структури: економічні, судові, силові (див. табл.1).

Місце і роль економічної безпеки держави у системі економічної безпеки країни сьогодні практично не визначено; економічна безпека держави і економічна безпека країни, як правило, ототожнюються і в теорії, і на практиці. Але ж загальна історія, в тому і наша власна, говорять що це не так, що динаміка розвитку країн та держав на їх територіях не співпадають. У нас УРСР змінила держава Україна, те ж саме бачимо на прикладі Польщі, колишніх Чехії, Югославії, та інших країн.

Варто підкреслити, що держава виступає організатором системи економічної безпеки країни, але ж вона має і власні економічні потреби та інтереси, які не зводяться до економічних потреб та інтересів окремих суб'єктів суспільства. Тому ми поділяємо точку зору, що держава у сучасних умовах повинна розглядатись як самостійний, автономний, персоніфікований економічний суб'єкт [3, с.115]. З точки зору економічної безпеки - діяльність цього суб'єкту повинна бути спрямована на: 1) стабільність і розвиток пануючої економічної системи, як передумови його власного існування та економічної діяльності усіх суб'єктів суспільства; 2) захист державної власності і об'єктів господарювання, що створені на її основі, та під-

вищення економічної ефективності їх функціонування.

Якщо йдеться про перший напрямок, то сьогодні *українська держава* розвиває економічну систему в інтересах великого капіталу і *не дає можливості розвитку середнього та малого бізнесу, тобто тих сфер економічної діяльності у яких народжується енергія та підприємливість українського народу*. За нашими оцінками з цих причин Україна не добирає близько 75-80 %% ВВП, а головне – руйнується енергетичний потенціал українського народу. Щодо другого напрямку, то не можна не констатувати: державні органи влади займаються розбазарюванням державного майна в інтересах великого капіталу; про економічну ефективність цього процесу і функціонування державної власності не йдеться взагалі.

Отже, на даний час економічна безпека держави в Україні, як вирішальна складова системи економічної безпеки країни, не має чітко визначеного об'єкту, мети діяльності, не має ефективної нормативної бази та організаційних структур.

Розглядаючи систему економічної безпеки країни не можна не констатувати, що в неї не має місця регіональної економічної безпеки. Хоча у щоденній практиці поняття «регіон» широко розповсюджене, в українському законодавстві воно не має нормативного визначення, часто-густо під ним розуміють область, місто, район, промислово-транспортні вузли і конгломерати, тощо. Унітарний хара-

ктер держави позбавляє їх власної нормативної бази та організаційних структур економічної безпеки.

Особлива ситуація складається з економічною безпекою первинної ланки господарювання – фірмою, підприємством і т.п.. Конституція України, ЗУ «Про власність», Господарчий кодекс України не захищають власника, про що свідчить широке розповсюдження рейдерства. Сьогодні суб'єкти середнього та малого бізнесу відчують себе не власниками, а володільцями бізнес-активів, яких вони можуть бути позбавлені у будь-який момент. Держава не створила нормативно-правової бази організації підсистеми економічної безпеки приватних суб'єктів господарювання. Останні мають на своїх об'єктах підрозділи безпеки, сформувався ринок послуг безпеки, але нема закону про приватні служби безпеки. Тому буває й так, що приватні служби безпеки використовуються для протиправних справ, для здійснення рейдерських захоплень. Нема інших законів регулювання економічної безпеки приватних суб'єктів господарювання, наприклад, закону про захист комерційної таємниці, тощо. У даний час бізнес активно лобює закон про вогнепальну зброю для приватних охоронних служб водночас, коли не прийняті закони про приватні служби безпеки, про охоронну діяльність. У реальній дійсності це принесе зворотні, негативні наслідки у порівнянні до здекларованих цілей внаслідок не системних дій. В цілому у забезпеченні економічної безпеки суб'єктів господарювання держава повинна визначитись з правилами гри, а усе інше - ця категорія суб'єктів наці-

ональної економічної безпеки здатна здійснювати самостійне.

Домогосподарство займає особливе місце у системі національної економічної безпеки країни тому, що воно є найважливішою матеріальною передумовою відтворення людини. Економічну безпеку людини та економічну безпеку домогосподарства неможливе ототожнювати хоча б тому, що безпека домогосподарства може бути похідним від безпеки її суб'єкта – людини у суспільстві. Тому у її здійсненні є важливим правильне визначити роль держави та власну здатність і здібності людини. Держава продекларувала нормативно-правову базу здійснення економічної безпеки домогосподарства та його власника - людини, але нею трудно користуватись, якщо представник Генеральної прокуратури України з двома генеральськими зірками на погонах говорять про факти, коли треба давати хабара, щоб суддя осудив винного за законом.

У цілому, як бачимо, система економічної безпеки країни (або система національної економічної безпеки) має складну структуру. Для підвищення ефективності її функціонування важливим завданням є: а) оптимальне визначення місця і ролі кожного економічного інституту у системі національної економічної безпеки; б) удосконалення нормативно-правової бази з метою підвищення ефективності функціонування як системи безпеки у цілому, так і окремих її складових. Можна констатувати, що система економічної безпеки країни потребує удосконалення як морфологічної структури, так і механізмів її функціонування.

Література

1. Конституція України // ВВР України, 1996. - №30.
2. Держава не буде донором корумпованих хапуг // Урядовий кур'єр. 16.12.1999 р. - № 236.
3. Грінберг Р.С., Рубинштейн А.Я. Экономическая социодинамика // -М.: ИСЭ ПРЕСС.2000. -371 с.
4. Хозяйственный кодекс Украины. - Х. «Одиссей», 2007. – 256 с.

ДУХОВ В.Е. СОСТОЯНИЕ И МОРФОЛОГИЧЕСКАЯ СТРУКТУРА СИСТЕМЫ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ БЕЗОПАСНОСТИ УКРАИНЫ. Рассматривается состояние и формирования системы экономической безопасности Украины в организационном и институциональном аспектах

***

DUHOV B.E. THE CONDITION AND MORPHOLOGICAL STRUCTURE OF SYSTEM OF ECONOMIC SAFETY OF UKRAINE. The condition and formations of system of economic safety of Ukraine in organizational and институциональном aspects is considered(examined)